

5.2. Iné alternatívy a projekty

Trvalý výsmech tzv.reálneho socializmu v masmédiách, nedostatok seriózných vedeckovo-výskumných prác o ekonomike za socializmu a doslova nenávisťná politická, mediálna a vzdelávacia kampaň od roku 1989 sa podpísali pod zmenu verejnej mienky a vštípenie názorov, že socializmus, to bolo niečo strašné a nepríjemné. Komunizmus bol trestným zákonom zakázaný (postavený na roveň fašizmu), socializmus bol trvale zosmiešňovaný a v očiach nových generácií nastupujúcich do hospodárskeho aktívneho života bol zdiskreditovaný.

Zároveň sa ale nekonal prechod do obdobia všeobecného blahobytu ľudí a globálna kríza financií zahájená v roku 2008 a dodnes sa komplikujúca odbytovými, konjunkturálnymi výkyvmi, defláciou a extrémnou zadlženosťou celého hospodárskeho systému jednotlivých krajín dovedla k poznaniu o krachu neoliberalnej hospodárskej politiky.

Táto situácia sa však neodrazila k návratu ku konzervatívnej hospodárskej politike v ekonomických centrách, ani k rehabilitácii socialistických hospodárskych vzťahov, ale vyústila iným smerom. Mojimi slovami, ***vytvorili sa zdeformované „posuny myslenia“, teda paradigmy, založené súčasne na sklamaní z minulých hospodárskych systémov, na zúfalstve pred vedeckým a technickým napredovaním poznania i výrobnéj praxe (Industry 4.0.) a ignoranciou, alebo „iba“ neznalosťou základných ekonomických zákonov a dejov v hospodárstve.***

Pravicový hospodársky svetonázor vidí spásu vo vojnovom konflikte „spotrebujúcom“ nadbytočný ľudský potenciál a skonzumujúcom materiálne statky a stav deflácie. Spoliehajú sa opäť raz na to, že vojna urobí „hrubú čiaru“ za zadlžením. Opäť ako v 1914 i 1939 sa vo veľkom zbrojí a „v očistnej vojne“ vidia skryté sily obnovu rastu globálnej ekonomiky.

Ľavicový hospodársky svetonázor žiaľ prijal za svoje, že socialistický systém „neuspel“ a preto sa utieka priam k utopickým a naivným predstavám o tom, že „zasiahne morálnosť“ a ľudia sa spamätajú – boháči prerozdelia svoje svetové bohatstvo, umožnia informačným technológiám postarať sa o blaho jednotlivca bez úkoru iných a hlavne – rozdelia nevyhnutné prostriedky celoplanetárne tak, aby mal každý zabezpečený dôstojný život. Doslova naleteli na projekt rozdávania nepodmieneného základného príjmu bez toho, aby sa museli súkromní vlastníci vzdať svojich majetkov.

Označenie tohto zmýšľania za naivné je iba láskavým milosrdným káraním týchto „paradigiem“, ktoré sú ekonomicky nepodložené a tvoria vo všetkých bodoch ešte väčšiu chiméru, než akou bolo známe dielo „Utópia“ hnutia utopických socialistov. Preto som sa zmienil o parecone i projekte Venus, prezentovaného ako „zdrojová ekonomika“ najmä medzi pokrokovými pracovníkmi informačných technológií.

Alternatívou voči globálnemu kapitalizmu 21.storočia je ekonomická demokracia vo svojich troch principiálnych črtách.

Nevytvárame tu model bez trhu. Práve naopak, trh je súčasťou ekonomiky, *ekonomická demokracia* ruší súkromné vlastníctvo výrobných prostriedkov, ale práve dôrazom na zamestnaneckú samosprávu a kooperáciu s verejnou samosprávou sa vyvaruje vytváraniu mocenských štruktúr akejkoľvek byrokracie, nielen nebezpečiu byrokratického socializmu, nevytvára centrálny plánovací systém ekonomiky, ale zapracúva dobré skúsenosti s regulovaním verejných investícií a trhu získané na nadštátnej úrovni povedzme krajín EU i vo verejnej správe (v municipálnom usporiadaní).

Na rozdiel od klasického kapitalizmu či globálneho korporátneho kapitalizmu, ale i od modelu centrálny plánovanej socialistickej ekonomiky sa systém *ekonomickej demokracie* bude musieť zaobísť bez inštitútu *námezdnéj práce* a tento fakt ho bude predovšetkým odlišovať od doteraz odskúšaných systémov.

Avšak práve preto skôr odporúčam mnohé skúsenosti a prvky, ktoré sa v etape socializmu osvedčili, preskúmať a skorigované zapracovať aj do tohto systému. Ak Schweickart nachádzal vzor zamestnaneckej samosprávy v družstevnom systéme španielskeho Mondragonu, my predsa máme vzory v argokombinátoch, vyspelých družstevných samosprávach ČSSR na konci osemdesiatych rokov 20.storočia, do ktorých v priebehu 20-25 rokov prerástli pôvodne chudobné a na štátnu pomoc odkázané Jednotné roľnícke družstvá, v ktorých samospráva napriek zasahovaniu štátnych a stranických orgánov dokázala prežiť vo vnútri organizácie a prosperovať tak, že umožnila rozvíjať vidiek v ČSSR dovedy nevídaným spôsobom, zabezpečovala vysoké investovanie cez *spoločenskú spotrebu* družstiev do sociálnych služieb, kultúrnych a športových potrieb i do vzdelávania a zdravotnej starostlivosti, pričom v tých najefektívnejších investovanie pokračovalo smerom k rozširovaniu výroby do priemyselnej oblasti i do medzištátnej kooperácie (fenomén JZD Agrokombinát Slušovice, ale bolo tu i ďalšie množstvo dnes už neexistujúcich agrokombinátov, napr. JRD AK Lehnice, skôr to už bol celý družstevný sektor, ktorý prerástal v poslednej ekonomickej socialistickej reforme od roku 1988 do agropriemyselného komplexu po okresoch i krajoch celej ČSSR).

Ak bolo potrebné politicky pri reštaurácii kapitalizmu celý tento vyspelý a samostatný agropriemyselný sektor zlikvidovať, pravdepodobnou príčinou boli obavy, že družstevný sektor by sa stal silnou a možno i víťaznou konkurenciou voči zahraničným investorom na vznikajúcom *voľnom trhu* aspoň v Československu a to nás oprávňuje venovať sa zdokonaľovaniu tohto typu samosprávneho podniku v *ekonomickej demokracii* u nás na vidieku v agrosektore, v potravinárskom priemyselnom sektore, ale i v agroturistike, v spotrebiteľských a komunálnych priemyselných i remeselných službách, a to bez toho, aby musela prebehnúť nejaká “násilná kolektivizácia”, ktorá nás ťaží ako hriech z 50-tych rokov.